

odmienności i obcej polskiej naturze skłonności do zemsty. A. Wolff-Powęska w zdecydowanych słowach odrzuciła tę tezę, zwracając uwagę, że niewłaściwe jest idealizowanie narodu polskiego, który – jej zdaniem – był silnie antysemitcko nastawiony, czego najlepszym przykładem były ekscesy antyżydowskie w latach 30. ubiegłego wieku. Poglądom tym zdecydowanie sprzeciwił się ks. L. Nowak, podkreślając wielowiekową tradycję polskiej tolerancji, która zaowocowała m.in. szczególnie silną diasporą żydowską w naszym kraju.

Jako ostatni głos w dyskusji zabrał prof. P. Dutkiewicz podkreślając, że decydującym motywem skłaniającym polskich biskupów do wyciągnięcia ręki do niemieckiego episkopatu mogła być jedynie jednoznacznie rozumiana ewangelia, nakazująca *expressis verbis* miłość bliźniego. Respektowanie tej zasady to – zdaniem występującego – siła polskiego katolicyzmu.

Tomasz Budnikowski

PROBLEMY DOSTOSOWAŃ STRUKTURALNYCH W TRADYCYJNYCH REGIONACH PRZEMYSŁOWYCH EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

Tradycyjne regiony przemysłowe w Europie Środkowo-Wschodniej szczególnie dotkliwie dotknięte zostały konsekwencjami przemian politycznych, społecznych i gospodarczych po 1989 r. Mimo postępów transformacji nie maleje potrzeba naukowego ujęcia aktualnej sytuacji i perspektyw tych obszarów, zachodzących tam procesów i uczestniczących w nich aktorów. Rozszerzenie Unii Europejskiej zwiększyło jeszcze znaczenie tej problematyki, z tego więc względu jej właśnie poświęcona została sesja naukowa, zorganizowana corocznie przez *Fachkommission Wirtschafts- und Sozialwissenschaften* przy *J. G. Herder-Forschungsrat*. Konferencja zatytułowana *Strukturanpassungsprobleme traditioneller Industrieregionen in Ostmitteleuropa* odbyła się w dniach 25-27 listopada 2005 r. w Eschwege (Hesja).

Naukowe kierownictwo konferencji sprawowali prof. Horst Brezinski z Freibergu oraz prof. Horst Förster z Tybingi, którzy w pierwszych wystąpieniach wprowadzili uczestników w aktualne aspekty omawianej problematyki. Przy czym H. Förster poświęcił swoją uwagę przede wszystkim typologii regionów tradycyjnych gałęzi przemysłu (*Zur Typologie altindustrieller Regionen unter besonderer Berücksichtigung des oberschlesischen Industriereviers*).

Diagnoza istniejącej sytuacji przedstawiona została na przykładzie konkretnych regionów. W odniesieniu do Czech dr Petr Rumpel (Ostrawa) omówił Zagłębie Ostrawsko-Karwińskie (*Erfahrungen bezüglich der Überwindung der Strukturprobleme in der Region von Ostrava*), a dr Milan Jefabek (Ujście nad Łabą) obszar Czech Północno-Zachodnich (*Strukturelle Anpassungsprozesse in Nordwestböhmen seit 1990*). To drugie wystąpienie miało charakter analizy strukturalnej opartej na danych statystycznych, podczas

gdy wystąpienie P. Rumpela akcentowało czynniki decydujące o dynamice przemian. Wiele uwagi poświęcił on innowacyjnemu – zweryfikowanym pozytywnie w praktyce – instrumentom prawnym i instytucjonalnym, ukierunkowanym na pozyskiwanie inwestycji (ustawa o wspieraniu inwestycji oraz agencja *Czechinvest*). W Czechach zrezygnowano przy tym z subwencjonowania przemysłu przez państwo, co zasługuje na szczególne podkreślenie.

W odniesieniu do Niemiec Wschodnich prof. Brezinski poddał analizie najstarszy typ przemysłu – branżę tekstylną na terenie Saksonii (*Die sächsische Textilindustrie: eine ostdeutsche Fallstudie des Strukturwandels*), charakterystyczną dla przemysłowego oblicza kraju federacji. Przedstawił skutki zjednoczenia Niemiec i proces przewyżczenia sytuacji kryzysowej. Scharakteryzował także projekt Euroregionu Włókienniczego (*EuroTextil Region*), wskazując słabe punkty tej niemiecko-polsko-czeskiej inicjatywy. Znamienne, że krytycznie odnośnie do regionalnej kooperacji transgranicznej na pograniczu polsko-czeskim i polsko-niemieckim ustosunkowywali się także inni referenci oraz uczestnicy dyskusji.

Sytuację w krajach kandydujących do UE ilustrowało wystąpienie dra Hans-Heinricha Riesera (Tybinga), poświęcone rumuńskiej części Banatu (*Altindustrie in Banat*). W tym regionie postępuje deindustrializacja, można mówić wręcz o powrocie do archaicznej struktury agrarnej. Brak perspektyw powoduje także odpływ ludności.

Z perspektywy socjologicznej zagrożenia społeczne przemian strukturalnych w ośrodkach tradycyjnego przemysłu zarysował dr Michał Nowosielski z Instytutu Zachodniego (*Processes of social degradation and marginalization in locations of traditional industries: The case of Łódź*). W centrum jego rozważań znalazła się kwestia ubóstwa wywołanego przemianami ekonomiczno-społecznymi – jego przyczyn, skali i konsekwencji długoterminowych.

Przedstawiona diagnoza sytuacji byłaby pełniejsza, gdyby analizie poddano również – zgodnie z programem – Góry Śląsk. Planowany referat nie został jednak wygłoszony z przyczyn niezależnych od organizatorów.

Logicznym następstwem przedstawienia diagnozy była próba wskazania możliwości terapii. Poziomu lokalnego dotyczyła prezentacja dr Particii Schläger-Zirlik (Bayreuth) poświęcona koncepcji „uczącego się miasta” i próby urzeczywistnienia jej na bazie doświadczeń miast w krajach podlegających transformacji, w szczególności na Węgrzech (*Marketingansätze zur Wiederbelebung alter Industrieregionen am Vergleich der Entwicklung im südungarischen Komitat Baranya und im westböhmischem Bezirk Pilsen*). Kolejny referent dr Gerd Lintz (Drezno) dokonał przeglądu ustaleń teoretycznych w zakresie działań zaradczych i dostosowawczych (*Konzepte für die erfolgreiche Überwindung der Strukturprobleme in den industriellen Regionen Mittel- und Osteuropas*). Konferencję zamykała krytyczna analiza polityki przemysłowej Wspólnoty Europejskiej (*Kritik der Industriepolitik*) dokonana przez prof. Alfreda Schüllera (Marburg).

Na podkreślenie zasługuje troska organizatorów o zapewnienie wystarczającej ilości czasu na dyskusję, co umożliwiło dialog między referentami i pozostałymi uczestnikami. Planowana jest publikacja materiałów konferencyjnych w ramach serii *Freiberger Forschungshefte*.

Ryszarda Formuszewicz